

FÁBIÁN LÁSZLÓ

Egyél érett gyümölcsöt!*

„Az embernél vannak az elme gondolatjai;
de az Úrtól van a nyelv felelete.”
Példabeszédek, 16, 1

hocked a chainik

...egy arc figyel magába szállva, a messzi múltba hullott asszonyarc, amely most váratlan fölmerült, jóllehet, más, ámbár mégis ugyanaz: a vonások élesebbek, a bőr a csontokra feszül, az ajkak valahogy keskenyebbek és szigorúbbak, a pofacsontok fölött viszont a szemek élénkek változatlanul, mélyen a látványba fúrják magukat, nem csak megérteni óhajtják, le akarják leplezni, ki akarják faggatni az elvesztett időről, talán a jövőndőt szintúgy fürkészik, mintha megközelíthető lenne, elvárnák, hogy hatalmuk legyen fölötte, noha a hajdanon sem; a múlt – persze – beszédesebb, azonban a jelen imperatívuszai érvényüket veszti benne nyomban, éppen emiatt kissé tétova lehet az arc, mégsem árulkodó, inkább rezzenetlen, a kifejezés titokzatos, a jelek róla megfejtetlenek, mások szerint *végleg kihuny az emberi arc fénye...*

...tilt vagy lelkendezik: nem tudható; gyaníthatólag mindkettő, hideg, meleg egyszerre, a gesztus elemi, megdelejez, akár fölhívás is lehetne (ugyan mire?), amely – szándéka ellenére – elhal a folytonos csöndben, a legcsekélyebb legitimációja sem, ha csak a bizonytalanság nem jelent effélét, a tavaszi szél könnyed bizonytalansága, hiszen messzi tengerekről hullatott el útjában illatmintákat, egyszerre rálehel a dermedt rügyekre, egyszerre fölébreszti a szunnyadó rovarokat, a sünöket, virágok sejtelmét idézi, ugyanakkor vesztüket, mert a hideg visszavághat, mert a fagy kíméletlen előszüret, marad a tiltás, a komor megrökönyödés, az ígélet késlekedése, az a kelet-európai *lázadó szomorúság*, ami esetleg lelkesedésbe fordíthatná, forró örömbé válthatná – a szeszély támadását akár...

...ez meg fekete, mint a küldött ördög, talán amiatt, mivel éppen az! talán asszonybőrben, talán csupán maskarában, nem könnyű fölismerni, sőt, szabadulni sem könnyű varázsától – fölismerve sem; kusza arcvonal: tudja az átváltozások módját, csábít trükkel, csábít hazugsággal, csábít fordított igéssel, leveszi a gondot, könnyíti a terhet, erénynek festi a bűnt, mindennek fejében legfőlőbb a lelket kívánja? hűséget a fajtájához, hitet bennük; az ördög is szereti a cseresznyét, már a fán mellételepszik a szedegetőnek, dehogy várna a közös tálra, annál sokkalta ambiciózusabb, szemfülesebb: lépre csal a pusztá földön, miként az *írás* tartja, valójában pedig a föld mélye felé taszigál, a pokol fenekére, véghetetlen kínokba, ásít a *cuzol*, a kaverna, a barlang szája...

* Az oului csendőr (jelenetek darvak nélkül) című regény bevezető szakasza

...a bőr percről percre, óráról órára, napról napra gyűjti redőit, májfoltjait, ezeket a beszédes jeleket, amelyek életről, sorsról regélnek annak is, aki mégcsak nem is érzékeny olvasójuk, ám egyszerre észre veszi jelenlétüket sajátmagán, időről időre tükör elé kényszeríti a helyzet, nem bír kitérni az értelmezések elől, osztályrészévé válik egyszerűen a sorsa, fátumává, kénytelen radikálisan végiggondolni életét, ez a kényszerűség pedig elvezeti a másik megfigyeléséhez, még ha együttérzésről nincs is szó: munkál a hiúság és az önzés, az elégedetlenség és a káröröm, azaz: a sivár együgyűség > megbízható alapok a hiteles személyiség fölszámolásához, amire hirhedett demokráciák szívesen hagyatkoznak...

...amikor még a szavak ismerték sorukat a szótárban, tudták helyüket a mondatban, valamint a gondolat támaszai voltak, a kifejezés számíthatott rájuk, nem tévesztette meg a hangsúly, még a tágasság sem, egyazon dallamból mintázva lassú és sebesebb táncukat, most föl tartja kezét a nyelv (lám, a képzavar eredete!), szinte megadni készül magát kényre, kedvre, tékozolja értelmét, világosságát, fényeit, és nehezen talál vissza eredeti medrébe, mint a kiszáradt sivatagi folyó, amelynek partfalát elhordta a szánum, ám érthetetlen, megfoghatatlan, magyarázhatatlan emlékezete rendre arra vidékre téríti vissza, ha nem is teljes pontossággal; ekként a póre szavak is – most és mindörökké a *lomhán tespedő időben*...

...öröm tartja a mennyországot, a tánc az öröm csinos arca, gavotte és menüett, belefeledkezés, ünneplés, vigadalom, de nem amiatt, mert könnyű Katót... hanem mivel föl hőtlen, ráncatlan a homlok, szemöldök sem összevonva, ez nem a bánat próbája, nem a bú visszája, alighanem *vidám tudomány* (így tartja a bölcs), féktelen a jókedv, szeplőtlen a derű, munkálkodnak a hevületben, a fa termőre fordult, szemmel láthatólag bizonyítani kíván, a tánc fölötté örvendezik, tüzes, szertelen és magával ragadó, gyaníthatólag kicsit eszelős, ahogyan az eufória, csupa várakozás a beteljesülésre, az ünnep föl magasztalása a sikeres ördögűzés után, rikoltozik a mozdulat, zászló lobog, mint fény a szemekben, izzás a vágyakozásban, akkor is, ha az asszony még csak sejtés sem, remélhetőleg nem feledésben, mindössze takarásban...

...fáradhatatlanok a szereplők, megingathatatlanok hitükben, bíznak váltig a termésben, miként bizodalomuk volt a teremtésben, mi több, a várakozás izgalma sem csökkenti erejüket, amelyet fölfrissített a homoktövis narancsszínű bogyója, kiveszik részüket a mozgásból, értik gazdag koreográfiáját, amely a jövő bőségét imitálja: megtölteni hússal a vázat, fölruházni izmokkal a csontokat, hogy ne csak az ige legyen testté, de a test szintúgy igévé, átérezni a tett lényegét, a cselekvés bódulatát, a csinálás mámorát, az alkotás csodáját, egyúttal mindezek csapdáját, hiszen folyvást törbe csálnak, megigéznek, kizsigerelemek, ettől azonban még lenyűgöz a bűvölet, a szellemi vajákosság, még ha esetenként szemfényvesztésnek tetszik is, jó bedőlni neki, lázától átmelegedni...

...a mintegy tíz-tizenkét méter széles aszfalt úttest fölött kötél kifeszítve, a végeinek megerősítése lenről nem látszik, noha innét szemléli a szokatlan trombitaszóra – lassú, panaszos motívum egy ismerősnek tetsző slágerből – összeverődött alkalmi

közönség a műveletet: a trombitást, kopottas bohóc-maskarában áll középütt a kötél alatt, kifestett képén egybefehéredtek reakciói, olykor silány akrobatikus trükkökkel igyekszik megnyerni a kíváncsiskodók rokonszenvét, noha többségük azt sem értékeli, hogy mutatványai közben trombitája mindvégig a kezében, mivel már azt látják, hogy a kapualjból világoskék tündér-lepke libben a színre, ballábát kecsesen hátra csúsztatva meghajol, mintha még mindig pódiumon volna, csakúgy röpdös körötte a finom, de agyonmosott tüll, majd eltűnik ismét a kapualjban, hogy aztán a kötél fölötti nyitott ablakban jelenjék meg újra; álltában fekete kendővel köti be szemét, némi izgalomfokozás után óvakodva elindul a puha fehércipős balláb a kísértet-hídon, amely besüpped a súly alatt és megremeg, a mozgás csillapultán elébe szökken – igen, olybá tetszik – a jobb, és kezdődik a ballal előlről; az aszfaltról a trombitás és a nézősereg némán, mocsanatlan figyelt: remélhetőleg szurkol neki...

...a röpülésnek mindössze közege a levegő, reménye mindenképpen a föld, olykor azonban föltétlenül el kell hagyni a földet ahhoz, hogy jelentősége megtapasztalható legyen, a forgás, a szédület – a táncoló dervisek tudhatják a legjobban – nyilvánvalóvá teszi a talaj bizonyosságát, egyúttal azt a látszatot kelti, mégiscsak el lehet szakadni tőle, ámbár a szólás szerint a tánc bolondnak való, de hát annyi a bolond! és legyen is! csupán a bolond vállal kockázatot a csoda reményében, ő ragaszt vagy éppen képzel magának szárnyakat és próbálkozik velük röpülésre, nem latolgat, elrugaskodik, szökken, visszahull, hogy üdvét újfent a földön találja...

...*e lo soleills plovil* – énekli Daniel, és valóban: tetőponton a napkerék a sötétben, a hűvösben élők kimondhatatlan boldogságára, Samas újból teljes pompájában, a napimádók fürdőznek kegyelmében, a formákat szétzilálja a fény, pedig éppen csak kikeményedtek az árnyékból, a gyümölcsökben szaporodni kezd a cukor, és igen, csak zuhog a fény, ömlik a meleg, naponta megújítja az életet, sugarai bekúsznak a bőr alá, a szívig hatolnak, a megmérgezett májig, a veséig, hogy elegendő reményt nyújtsanak a kiismerhetetlen holnapoknak, amelyek fenyegetően tornyosulnak az árnyékban sorsukra várva, és a kegyelmet sóvárogják, a szűkült pupillák előtt apró hullámokban rezeg a levegő, a várakozókban pedig lassan tudatosul: sorsuk hovatovább beérik...

...a táncot a vér sugallja, miként a vágyat, együttesen pedig megépítik a kultuszt, miáltal az ember leginkább hasonul az istenekhez, ahogyan – például – a Csontváry cédrusának szentelt szertartásból kiolvasható, itt azonban a tánc továbbra is a napnak hódol, a szentség megnyilatkozásának (epifániájának), „*a magas legmagasabbikának*”, a Haoma kultusza ez, amely egyetlen szerkezetbe foglalja az égi rendet és a szellemi rendet, bekebelezi az árnyakat, ritmusba kényszeríti a szertelenséget, a féktelenséget, amiket olyan nehezen fog vissza magában a vágyakozó, és amik – érthető módon – elhomályosítják látását, bizonytalanná teszik más érzékeit ugyancsak, jöllehet, a szándék továbbra is az érett gyümölcs fölismerése...

...a Paradicsomban kéznél volt az érett gyümölcs, ám eltiltva az Embertől (*adam*), de lopakodott a sátán, kúszott kígyó képében, villás nyelvén két ágra szakadt a

szólás: hamisra és igazra, az Ember azonban csupán a hamisat, a csábosat, a hízelkedőt hallotta meg, fölfuvalkodottságában, oktalan büszkeségében engedte magába költözni a gonoszt, a parancsszegőt, a kíváncsiskodót, az asszonyi dóreséget, kinyúlt az istenség tulajdona után, önérzetesen vállalta a bűnt, hogy aztán abban a pillanatban, amikor megesett, maga alá gyűrje őt a rettegés, ám addig... nos, addig önteltség, zabolátlan merészség dagasztotta keblét...

... itt állok, másként nem tehetek – Luther legjobb mondata, voltaképpen a föltartott kéz gesztusa, megadás a sorsnak, jöjjön, aminek jönnie kell! az ember a geometriai formára egyszerűsödik: szétvetett két lába a talajjal háromszöget alkot, a föltartott kezek (igaz, akkor is, ha áldást osztanak) valami nyitott négyszögre utalnak, ezek a póz meghatározói, ám mintha láng lenne a kezekben (újfent a gyanú, hogy a magasságbeliekhez csak lopni jár), hiszen az ember (*tenfiad*) akaratlanul is tűzhordozó (*tulenkantajat* néven futott a huszadik század második évtizedében egy finn irodalmi mozgalom), lelkének lángját, szellemének tüzét, érzelmének izzó paraszát cipeli magával – legkivált azért, hogy másokéval egyesítse, táplálja...

... íme, az arcél – jószerivel a múlt század húszas éveiből: a szolid vamp, akinek méla szépsége rejtje az agresszív szándékot; bizony érett a gyümölcs, ám éretten is okozhat kellemetlen tüneteket, de kinek van kedve latolgatni? ősanja, Éva sem latolgatott annak idején, a vágy modernül misztikus tárgya úgy tesz, mintha várakoznék, holott már javában támadásba lendült, az érzékeket támadja, ilyesfélére azok a legfogékonyabbak, egyszerűnek, kiismerhetőnek mutatja magát, a viláért sem titokzatosnak, élvetegnek, csábítónak mindössze módjával, hiszen pontosan tudja, erotikája megkerülhetetlen, a bíbor jelzések a vér szavát hirdetik, akár oly módon, hogy éppen ő követel majd véráldozatot – természete szerint...

...előnytelen szögből nézte az arcot; az arc számára előnytelenből; minden arcnak lehet olyan nézete, amely kevésbé szerencsés benyomással szolgál: véletlenül éppen ebbe akadt bele, amint az ágy fölött állva lepillantott a félkönyékre támaszkodóra, az álom hatalmából szabadulni próbálkozóra, az arc még puffedt volt, puffedtsége így, kissé hátulról és oldalról szinte eltakarta az egész orrot, a száját, amik ennek az arcnak a harmóniáját meghatározták; talán nem annyira kiábrándítónak, mint inkább sajnálatosnak tetszett a fölfedezés: kíméletlenül fölhívta a figyelmet a rendetlen hajra, a kifestetlen szemre, és a vizsgálódónak Cecco Angiolieri gonoszokó versét juttatta eszébe, amelyet ébredező kedveséről irt, íme, a *terreur rationaliste*...

...a férfi már nem „hallgatja az élet dorgálásait”, bölcsessége a fölhőkkel tovasodródott; lohol a „termés” után, megidézi szájában zamatát, noha tudja, számos íz tolul föl emlékezetében, számos ízt őrzött meg nyelve, egymással veszekednek sóvárgásában, frissességük hamvas külsejük mögé rejtőzött, abban azonban bizonyos, nem pusztá ismétléseket kínálnak az újabb élmények, de beavatásokat szintúgy ismeretlenekbe: nem is csak ízekbe, de illatokba, de hőmérsékletekbe, de simaságokba, puhaságokba, bársonyos bőrök, altban, szopránban lüktető hangok veszedelmébe, ahonnét nincs menekvés, mivel

nyomban elfogy a menekülési szándék, úgy hull alá az akarat, mint az érettség tökélyét elérő gyümölcs a fáról, vagy az érett gyümölcs hull alá úgy, mint a bénult akarat...

...hogyan egyik napról a másikra meghökkentően hideg lett, nemcsak a bőr, az orr is érzékelte: ijesztő töménységben jött föl az utcára a bűz a csatornanyílásokból; a villamosmegállóban érte a döbbenetes "élmény", már hazafelé tartott a sírkertből, egy öreg barát hamvainak elhelyezéséről, őrizte még a képet, amint az urnáról (*taüic*) lebontják a csipkeszalagot, hogy leereszthessék vele – nem, de hogy *virágkötéssel, selyempárnán* – a talán csupán méternyi mély gödörbe, közben a fizetett búcsúztató az elhunyt által kedvelt verseket szavalt – fahangon, érzéketlenül, a gyászhuszárok pedig betűzték a fejfát a friss hantokba, sietve szétrakták a koszorúkat, noha pontosan tudták, a fölerősödött északi szél úgyis fölborogatja, szétzilálja őket, miképpen a csatornabűz meg elnyomja a krizantémok illatlemkét...

... nos, mit óhajtanak ezek a tágra nyílt szemek, netán mit csodálnak, min akadtak föl, mitől nyílik el ez a száj, avagy csupán maszk volna? minden arcnak számos olyan pillanata van, amikor pusztán maszk, de az is elképzelhető, hogy a világ összes arcát csupán egyetlen maszk fűdi, és éppen emiatt képtelenség észrevenni, hogy nem látszik az igazi arc, az igazi, amely még mindig lehet az igazság arca, lehet a hazugság arca, lehet szép, lehet rút, csak éppen közömbös nem lehet, ugyanis mihelyt közömbös, nyomban maszkká rögzül, általánossággá merevedik egyénisége, dogmává szabad formái, pajzsként takarják a személyiséget, noha óvni mégsem bírják igazán, mivel a vágyak szüntelen mögé hatolnak...

...szélfűtta felhők után rózsálló alkony: az ember egyszerre élő és halott, mint a híres fizikai gondolatkísérlet macskája; viseltes kettősségében, kentaur-valójában téveszmék gondos kiagyalója és szorgos begyűjtője, rettegett mumusok árnyékában botladozik, varjak károgasával rivalizál, szajkók locsogásával versenyez, majmok mimikáját majmolja, talán észre sem veszi érzelmei árapályát szavai dagálya között; beszéde *csupán fizikai „hangláncolat”*, olykor még hangszínnel sem kötődik létrehozójához: merő affektáció, avas „csemege” egy múlt századi csinos bonbonniére-ből > költőiség nélküli lecsöngése a *soledadok*nak: *kicsiny küzdőtér lett a messi tájék*, Böcklin utolsó kentaurjai marcangolják egymást...

...így, ebben a kettősségben: együtt a jót, együtt a rosszat, a szétszórtat, a rendezettet, a lázban égőt, a jégbe fagyottat, az élő és a holtat; kíméletlenül árad felé a szeretet, a megkívánás gőgje, a tulajdonlás ostobasága nyugtalan csörtetéssel, hátha túléri, hamvát, zamatát veszti, az individualizmus öröklött igéivel: *más álmáért én nem kezeskedem*, akárha le akarna rázni magáról minden felelősséget, akárha mismásolni vélhetné intervencióját – jelezve: többé nem részese semminek, a Nagy Játéknak sem, azaz: annak éppen nem, a dolgok elrendeződtek, újfent polgárjogot nyert az unalom, amely eddig is ott lapult minden árnyékos szögletben készen a visszatérésre, hát most csaknem diadal és tartózkodó kérelem, ha egyáltalán...

... ez pedig már Borges nosztalgiája:

*Egy bizonyos pillanatban azt gondolta a férfi:
Mit nem adnék a boldogságért,
ha Izlandon most melletted lehetnék
a nagy mozdulatlan nap alatt
és megoszthatnám veled ezt a percet
ahogy osztozunk a zenén
vagy egy gyümölcs ízén.
Ugyanebben a bizonyos pillanatban
a férfi ott áll mellette Izlandon. –*

mert ugyanaz a múlt és a jelen mindennapi bizonyossága...

... a *fehér város* Henrik infáns úrnak címzett *avenidáján*, egészen lenn a parton ültem egy fáradt kövön, ahol a Tejo már olyan széles, hogy el sem különíthető a tengertől, a döbbenetes méretű teherhajókat bámultam, nevükből próbáltam következtetni nemzetiségükre, abból pedig a (Tóramutató járásával ellentétes) útirányokra, nem sokra mentem velük, így hát szabadjára eresztettem képzeletemet arra hagyatkozva, úgymint regény lesz ebből az ücsörgésből is, lomha, akár azok a rozsdásodó monstrumok a vízen, legalább annyira céltudatos; az imént még a Praca do Comercio környékén kávé és vinho verdét ittam, fölfrissítettek, gondoltam, kiteszem magam a friss tengeri szélnek egy szigorú mercatori szögben, az óceán felől fúj, mintha vissza akart volna téríteni a kontinensre – mit sem törődve rokonszenveimmel, amelyek idehoztak, én meg csak a regényre, regényemre figyeltem, a fejembe hordozott tétova kollúziókra, nyelvjátékokra, amelyek – reményeim szerint – új diskurzust alkothatnak, az pedig könnyedén úsztathatja terheit; sós vízszaga, hal íze volt a szélnek, de langyosnak tetszett > passzolt egy mélézásból indított román©hoz...

*

(*ha nem hinnék tökéletesen az íráskészségemben és ama nagyszerű képességemben, hogy a gondolatokat különös finomsággal és érzékletességgel tudom kifejezni... a francia egyszerűen a masqué szóval minősítené, ám nem pusztán modoros, de cikornyás, dagályos ez az eufuizmus, nekem azonban grand-livre: a lelkiismeret számadása, másként fogalmazva: erkölcsi-politikai onánia)*